

Dette svært viktige temaet blir hengende i luften og ikke videre belyst, verken ut fra forfatterens egne synspunkter eller med basis i annen litteratur.

Mot slutten reflekterer forfatteren over trenden som går ut på å opprette nasjonale sentre for pasientsikkerhet. Han nevner britenes Patient Safety Agency og Nasjonal enhet for pasientsikkerhet i Norge. Opprettelsen av disse nasjonale pasientsikkerhetssentrene følger i dag en internasjonal trend, ikke minst støttet av ulike initiativ i EU. Men det er neppe noen internasjonal enighet om deres mandat, rolle og funksjon.

Boken er skrevet av en entusiast – en som er blitt overbevist – en som tror på de teoriene han legger frem. Den er også skrevet av en erfaren kliniker. Det gjør at det vil være mange som vil ha glede av å lese boken, og den vil ha legitimitet innen mange miljøer. Dette er ingen lærebok om pasientsikkerhet – til det er den for ukritisk og lite reflekterende. Den er snarere et debattinnlegg der forfatteren gjør seg sine personlige refleksjoner over temaene prosessutvikling og pasientsikkerhet. Og han lykkes til en viss grad med å tegne en sammenheng mellom de to temaene.

Geir Bukholm

Nasjonal enhet for pasientsikkerhet
Institutt for helse og samfunn, Universitetet i Oslo

Litteratur

1. Kohn LT, Corrigan JM, Donaldson MS, red. To err is human: Building a safer health system. Washington, D.C.: Institute of Medicine, National Academy Press, 1999.

Velskrevet om sykdom og møte med helsevesenet

Freddy O. Fjellheim
Felleskapets kunst
328 s. Oslo: Cappelen Damm, 2010.
Pris NOK 369
ISBN 978-82-02-33778-0

Felleskapets kunst, av lyrikeren og essayisten Freddy Fjellheim, er en essaysamling. De fleste essayene er tidligere utgitt, men bearbeidet for denne boken, og derfor fremstår som et selvstendig litterært verk. Inkludert forordet har tekstsamlingen 14 atskilte kapitler. Kapitlene, essayene eller «essaytalene» – Fjellheim elsker å leke med sjangergrenser – har titler som *Kampen mellom friske og syke*, *Uføre fører ordet* og *Kniv mot åpent øye*. To nyskrevne essayer er også med: *Poesi og teknologi* og *Felleskapets diktverk*. Titlene viser til en kamplysten forfatter.

Bearbeidingen av tekstene er blant annet utført i form av fragmentering, noe som både gjør at boken gir et litt oppsplittende, løst inntrykk, men samtidig får den også et helhetlig preg ved at fragmentformen er konsekvent gjennomført. På denne måten inviteres vi til en lesning hvor vi kan unne oss å stanse opp ved enkelte passasjer og reflektere over deres budskap. For Fjellheim er en senningsfiksert perfeksjonist, en sakprosaens Flaubert.

Underveis er det gjengitt utdrag fra ulike skjønnlitterære verk av andre forfattere, fra Shakespeare og Beckett til Georg Johannesen og Liv Mevang Bjerkenesjø.

Det er ingen enkel tematikk Fjellheim kretser rundt i sine tekster. *Felleskapets kunst* er en mangetydig formulering, og hovedmålet er å utforske hva som kan holde et fellesskap oppe og gjøre det til

noe overskridende. Sentralt står også sykdomstematikken. Den første og lengste av tekstene, *Kampen mellom friske og syke*, slår an tonen med sin utlegning av og erfaring med ME-diagnosen. Utgangspunktet er innledningsvis Susan Sontags formulering i boken *Sykdom som metafor* – om at vi alle er borgere av to kongeriker, de sykes og de friskes (1).

Fjellheim setter på en skarp måte disse to verdenene opp mot hverandre i sin velskrevne bok, og får på et fint vis frem erfaringen med sykdom og møtet med helsevesenet. Sterkest inntrykk gjør teksten *Ved høylys dag*, som tidligere er trykket i tidsskriftet *Samtiden*. I den redegjør forfatteren inngående, saklig og fortvilet på samme tid, om erfaringen med morens sykehistorie.

Freddy Fjellheim er ikke alltid en like lett tilgjengelig forfatter, men han er viktig. Han er en forfatter som tar språkets arbeid innover seg, og bryter med kraftige setninger inn i fastsementerte forståelsesmønstre og stereotyper. Slik bryter han på et vis meningene mot hverandre og blir en meningsbryter.

Knut Stene-Johansen

Institutt for litteratur, områdestudier og europeiske språk
Universitetet i Oslo

Litteratur

1. Sontag, S. *Sykdom som metafor*. Oslo: Gyldendal, 1996.

Imponerende, men forbedringspotensial

Geir Thingnæs, Jan Olav Johannessen

Mestringsbok ved psykose

305 s, tab, ill. Stavanger: Hertervig Akademisk, 2010. Pris NOK 270
ISBN 978-82-8217-014-7

Ifølge forfatterne er dette en mestringsbok for mennesker med psykose eller det vi på norsk kan kalle en alvorlig forvirringstilstand, heter det innledningsvis. Det er et imponerende stykke arbeid som er gjort. Den delikate formen gjør den egnet til arbeidsbok, med spiralrygg, pent omslag og papirkvalitet som gir preg av bok og ikke hefte. Det er knapt et relevant tema som ikke er omtalt. At det ikke er et eget kapittel som tar for seg forebygging av psykotiske tilbakefall, må være en forglemmelse. Meningen er at pasient og behandler fritt kan velge hvilke temaer de vil gjennomgå. Hvert kapittel avsluttes med arbeidsoppgaver. Boken er delt inn i fire deler som tar for seg kontakt- og ressursfasen, kartleggingsfasen, problemløsningsfasen og avslutningsfasen eller oppfølgingsfasen.

Et par generelle forhold begrenser nytten: Det er relativt liten skrift, noe som kan gjøre den tunglest. Teksten er til dels omfattende og til tider repeterende, noe som gjør den unødvendig drøy. I perioder får boken et fagbokpreg som får meg til å undre på om målgruppen er tapt av syne. Er det meningen at det er behandler som skal lese teksten, og foredra den for pasienten? Eller er det primært pasienten selv som skal lese teksten? Det er viktig at denne boken ikke må bli mer enn vi orker, står det. Det er nok mange pasienter som ikke vil kunne forholde seg til denne teksten direkte. Dette er ikke uproblematisk da intensjonen er brukermidvirkning. Helt sentralt står mestringsperspektivet og en underliggende tanke om at pasienten selv må ta ansvar. Kanskje glipper akkurat det litt når man i avsnittet om empati kun refererer til at det handler om behandlerens evne til å «sette seg inn i» etc. Skal man virkelig ta brukersperspektivet på alvor, må man ikke frakjenne brukerne idealet

om empati. Det hører med i den typen jevnbyrdig samhandling som forfatterne legger opp til.

Så er det bruken av begrepet forvirring, som er forvirrende. Til dels bruker forfatterne det synonymt med psykose. Dette er ikke uproblematisk all den stund begrepet i etablert medisinsk språkbruk innebærer desorientering, ved for eksempel delir. Noe senere, i kapittel 5, får man inntrykk av at forvirring er synonymt med tankeforstyrrelse. Et par kapitler senere gjennomgår forfatterne de ulike diagnosegruppene, og her benytter de ikke begrepet. De nevner det heller ikke i kapittel 27 om kognitiv behandling ved alvorlige misoppfatninger, som for øvrig er et bedre begrep. Forvirring er heller ikke definert i ordlisten slik psykose er. Når forfatterne på denne måten tar et sentralt medisinsk/psykiatrisk uttrykk og gir det nytt begrepsinnhold, bør det formuleres helt eksplisitt hva de tenker. Mitt forslag er at begrepet, slik de bruker det, går ut.

Det er altså en del å gjøre til neste utgave. Jeg anbefaler imidlertid mestringsboken som et nyttig verktøy i psykosebehandlingen.

Terje Øiesvold

Nordlandssykehuset

Endelig en bok om menns seksualitet

Haakon Aars

Menns seksualitet

310 s, ill. Oslo: Cappelen Akademisk forlag,

2011. Pris NOK 398

ISBN 978-82-02-30364-8

De fleste synes det er vanskelig å snakke om en så intim og personlig del av livet som seksualiteten er. Kvinner har alltid vært flinkere enn menn til å åpne seg og snakke om sine følelser og intime forhold. Dette bekreftes av at vi til nå ikke har hatt en nordisk bok som setter søkelyset på menns seksualitet. Nå er den her, og det skal vi være glade for.

Forfatteren Haakon Aars (f. 1941) har lang og bred erfaring som allmennlege, samfunnsmedisiner, psykiater, klinisk sexolog og terapeut. Vi kan vanskelig finne noen som er bedre til å skrive en komplett bok om menns seksualitet. Boken bygger i stor grad på brev fra menn med ulike seksuelle problemer og på svar fra terapeuten. På en fin måte illustrerer dette problemstillingen og gir svar og råd som vil være til hjelp for mange menn og deres partnere.

Boken er delt opp i tre hoveddeler. I den første delen tar forfatteren opp menns seksuelle responser, de seksuelle funksjonene og reaksjonene, anatomi og fysiologi samt selve kommunikasjonen om seksualitet. Den andre delen er den største og omfatter seksuelle dysfunksjoner og menns seksuelle problemer. I denne delen er det 11 kapitler som omhandler de aller fleste seksuelle problemene hos mannen, fra for tidlig sædavgang og ereksjonssvikt til mannens overgangsalder og testosteronsvikt. Det er kapitler som omhandler sykdommer i penis, hiv og seksualitet, medikamenter og seksualitet, samt menn som overgripere. Alt er krydret med pasientenes brev med spørsmål og terapeutens svar. I disse kapitlene har Aars fått råd og hjelp fra andre spesialister, bl.a. urolog Raymond Mortensen som har bred urologisk erfaring. Inndelingen og innholdet i denne delen bør ha stor interesse for et bredt publikum.

Den tredje og siste delen omhandler menns seksuelle mangfold. Seksuell tiltrekning har et eget kapittel der homo- og biseksualitet har fått god plass. Haakon Aars' erfaringer og åpenhet om disse temaene gjør det hele svært leseverdige. Han avslutter med et

kapittel om menn som selger sex til menn, et tema som nesten ikke er omtalt tidligere, og som er spesielt tabubelagt.

Boken er lettlest og oversiktlig. Den vil være til god hjelp for fastleger, studenter og mange med interesse for mannens seksualitet.

Morten Andersen

Moelv Spesialistsenter

Omvendt om kjønn

Roy F. Baumeister

Is there anything good about men?

How cultures flourish by exploiting men.

312 s. Oxford: Oxford University Press, 2010.

Pris GBP 16

ISBN 978-0-19-537410-0

Forfatteren henvender seg bredt. Dette er ingen lærebok, men aha-opplevelsene er mange. Mye av det vi har kommet til å tro om menn, er feil. Boken er lett å lese, og tankegangen er lett å følge. Forfatteren Roy F. Baumeister er professor i sosialpsykologi ved Florida State University. Her er rikelig med vitenskapelig bekrefteelse: Referanselisten er på 17 sider, i tillegg til et stikkordregister.

Teksten har fire hovedaktører og flere biroller. Hovedaktørene er kvinner, menn, kulturen og den imaginære feministen (the imaginary feminist). I tillegg til forfatteren selv, vil jeg fra birollene nevne Norah Vincent: en lesbisk og mannhaftig kvinne som utgir seg som mann over lang tid. Målsettingen hennes er å vende tilbake fra manneverdenen og redegjøre for alle privilegiene hun har nytt som mann der ute. Det gikk ikke helt som hun hadde tenkt.

Tittelen fenger. Det burde vel være klart at det er masse bra med menn. Eller er det ikke det? Forfatteren ser det ikke som noen selvfølge at menn har gode sider. Det er nettopp derfor han finner opp den imaginære feministen. Det er hun som på en måte har fått en hybel i mange sinn, og som passer på at disse sinnene tolker tegn i tiden, i kulturen eller naturen, inn i sammenhenger der menn kommer dårlig ut.

Baumeister konstaterer mye den imaginære feministen vil mislike. Et eksempel: Større undersøkelser viser at dersom et par får ett barn, og dette barnet er en gutt (eller i det minste ser slik ut), er de mindre tilbøyelige til å lage flere barn, enn når det første barnet ser ut til å være jente. Dette, sier den imaginære feministen, er fordi gutter oppfattes som viktigere enn jenter. Det er en mulig tolkning, og det er ganske sikkert riktig i noen kulturer, men er det den eneste mulige tolkningen? Tenk, skriver Baumeister, om paret som først fikk en jente, kom til å synes at dette gikk veldig greit. Barnet var så lett å ha med å gjøre at de rett og slett fikk lyst på et barn til. Guttebabyer er ikke så enkle. Penis spruter tross utenfor bleienes rekkevidde. De små guttebabyhendene «utforsker» alt mulig, og mye av det alt mulige grises til, faller ned og går i stykker. Foreldrene sier: «Aldri mer!»

Er det noe godt med menn? Ja, den amoralske kulturen trenger menn. Det er fordi menn er mer villige til å ta sjanser, de engasjerer seg mer i større sammenhenger, og nettopp derfor blir menn kulturskapere. Dette skjer selvfølgelig i samspill med de talentene kvinner har mest lyst til å utvikle, eller for å bruke et av mine egne uttrykk: Kvinner og menn er ikke motsatte, men forutsatte.

Esben Esther Pirelli Benestad

Helse og idrett

Universitetet i Agder